

Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravljalni prostori:
2657 South Lawndale Ave.

Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4804

LETO—YEAR XXXV.

Cena lista je \$6.00

Entered as second-class matter January 18, 1922, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

CHICAGO, ILL., PONEDELJEK, 25. JANUARJA (JAN. 25), 1943

Subscription \$6.00 Yearly

STEV.—NUMBER 16

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Britska osma armada udrila v Tunizijo iz Tripolitaniije

Ameriški letalci razbili in poškodovali 35 osiščnih letal v bitki nad Bizerto. — Rusi okupirali Armavir, važno železniško središče, v prodiranju na kavkaški fronti, zdrobili sedemnajst nemških divizij in ujeli 64,000 sovražnikov. — Berlin priznal prebitje nemške bojne črte na zapadni strani Stalingrada. — Japonski odpor na Novi Gvineji zlomljen. — Ameriški letalci razbili štiri japonske parnike

London, 25. jan. — Dopisnik časniške agencije Reuters poroča iz Tunizije, da so enote osme britske armade po okupaciji Tripolitanije, udrle v Tunizijo in navezale stike s sovražnikom v bližini Zuaire, 65 milj zapadno od Tripolitanije. Ostanki Rommelovih kolon, ki so pobegnili iz Tripolitanije, se skušajo združiti z nemško armado okrog 70,000 vojakov v Tuniziji, katere poveljnik je general Jurgen von Arnim.

Ameriški letalci so uničili in poškodovali 35 osiščnih letal v bitki nad Bizerto, osiščno mornarično bazo v Tuniziji, dočim niso sami izgubili nobenega letala. Ameriške oklopne kolone in enote britske prve armade so prisločile na pomoč francoskim četam pri Pont-du-Fahsu, Tunizija, kjer so Nemci prebili zavzevalno bojno črto. Uradno poročilo pravi, da je bil napad sovražnika na pozicije francoskih čet odbit.

Vest iz Madrida, Španija, pravi, da je britska osma armada izpolnila ogromne količine osišnega orožja in bojnega materiala v Tripolitanijo, ki so ga morali Nemci in Italijani pustiti tamkaj.

Moskva, 25. jan. — Ruska armada je prodrla do točke, ki je oddaljena samo 50 milj od Tihoretska, važnega železniškega križišča v Donski kotlini. Prej je okupirala Armavir, železniški center, kjer se odpira pot do oljnega polja pri Majkopu.

Uradni komunikacije pravi, da so Rusi zdrobili sedemnajst osiščnih divizij na fronti pri Voronežu v zadnjih dveh tednih in ujeli 64,000 sovražnikov.

London, 23. jan. — Tripoli, glavno mesto Tripolitaniije in luka Mussolinijevega afriškega imperija, je padel danes zjutraj. Odelki britske osme armade, kateri poveljuje general Bernard Montgomery, so zasedli vse utrbe. Ostanki Rommelove oborožene sile beže proti Tuniziji.

Radijsko poročilo iz Maroka pravi, da so Rommelove prve kolone navezale stike z nemško armado v Tuniziji, kateri poveljuje general Jurgen von Arnim. Padec Tripolitanije ni izrazil velikega navdušenja v Londonu, ker britska armada ni uničila Rommelovih kolon. Armada bo morala napeti vse sile v napori, da naveže stike z zavezniškimi oboroženimi silo v Tuniziji. Nemci in Italijani so potopili vse ladje in parnike v tripolitski luki pred umikom. V bitkah za posest Tunizije je čas važen faktor. Zavlačevanje zavezniških operacij je dalo Nemcem dovolj časa za utrjevanje evropskega območja ob Sredozemskem morju.

Vest iz glavnega stana generala Gauda pravi, da so francoske čete s podporo ameriških in britskih odbile napade nemških kolon na svoje pozicije v centralni Tuniziji in potem začeli prodirati proti Oued Kebir. Druga vest se glasi, da so francoske čete zdrobile zadnjo italijansko vojaško posadko na južni strani puščave Sahare. Ameriška in britska letala mečajo bombe na Rommelove kolone, ki beže proti Tuniziji.

Bombe, ki so jih vrgla, so razbila 65 osiščnih motornih kolon. Britska, kanadska in ameriška letala so sihoči ponovno bombardirala industrijska središča v Porurju in nacijske baze v severni Franciji, Belgiji in Holandiji. Bombe so padale na Terneuzen, Ghent, Maupertus, Abbeville in St. Omer. Letalski minister pravi, da se šest bojnih letal ni vrnilo v svoje oporišče po izvršenih napadih.

Drugi roji britskih letal so metali bombe na Stavanger, nemško mornarično bazo na Norveškem.

Moskva, 23. jan. — Rusi so okupirali Salsk, važno železniško središče in nemško letalsko bazo, ki leži okrog sto milj južnozhodno od Rostova, kjer se reka Don izliva v Črno morje, in obkrožili Vorosilovgrad, glavno mesto Donske kotline na severni strani Rostova.

Uradni komunikacije, objavljen danes zjutraj, omenja okupacijo Aldara, strateškega mesta na severni strani Vorosilovgrada. Okupacija pomeni, da so Rusi oddaljeni samo 45 milj od Artemovska, železniškega centra na progi, ki vodi v Taganrog, pristaniščno mesto ob Azovskem morju. Konstantinovskaja, strateško mesto ob reki Don, 75 milj severovzhodno od Rostova, je tudi v ruskih rokah.

Okupacija Salska je bil glavni cilj ruske ofenzive, ki se je pričela pri Stalingradu in potem raztegnila na kavkaško fronto. Sovjetske čete so izvozevale uspehe tudi na centralni fronti na južnozhodni strani Velike Luke. Poročilo pravi, da so okupirale devet mest in vasi na tej fronti.

Berlin, 23. jan. — Vrhovno poveljstvo je danes priznalo, da so Rusi prebili nemško obrambno črto na zapadni strani Stalingrada in da so morale nemške čete pod pritiskom ruske oborožene sile umakniti več kilometrov nazaj. Poveljstvo je priznalo umike nemških čet tudi na kavkaški in centralni fronti.

Melbourne, Avstralija, 23. jan. — Ameriške in avstralske čete so zdrobile odpor japonske oborožene sile v sektorju Papua, Nova Gvineja. Zasedle so Sananda Point po vroči bitki, v kateri je padlo čez tisoč Japoncev. Papua, ozemlje, ki obsega 90,000 kvadratnih milj in na katerem živi 300,000 ljudi, je v rokah ameriških in avstralskih čet.

Vest iz glavnega stana generala Douglasa MacArthurja pravi, da so ameriški letalci bombardirali japonske ladje in parnike pri Rabaulu, otok New Britaina. Bombe so potopile štiri parnike, tri pa poškodovali.

Eksekutiva ADF odobrila dogovor s CIO

Miami, Fla., 23. jan. — Preliminarni dogovor, ki je bil nedavno sklenjen med voditelji uniona ADF in CIO v Washingtonu, čigar končni namen je spojitve obeh delavskih organizacij, je bil odobren na seji članov eksekutivnega sveta ADF, ki se vrši v tem mestu. Eksekutiva CIO je že prej odobrila odgovor.

Stavka na antracitu preklicana

Vsi rudarji se vrnili na delo

Wilkes-Barre, Pa., 23. jan. — Stavka na polju trdega premoga, ki je trajala 24 dni in je bila oklicana v znak protesta proti zvišanju unijske članarine od enega dolarja na \$1.50 na mesec, je bila preklicana in vsi stavkarji so se vrnili na delo. Zadnja grupa 800 rudarjev je sinoči odglasovala za preklic stavke v premogovnikih Payne Coal Co. Stavkarji so se podali ultimatu predsednika Roosevelta, da se morajo vrniti na delo.

Zvišanje unijske članarine je določila rudarska unija UMWA na svoji konvenciji, ki se je vršila v oktobru preteklega leta v Cincinnatiju, O. Pozneje so stavkarji izjavili, da so šli v boj tudi za zvišanje meze za dva dolarja na dan, čeprav veljavnost pogodbe med unijo in operatorji poteče 30. aprila.

John L. Lewis, predsednik UMWA, in uradni rudarskih distriktov na antracitu so zaman apelirali na stavkarje, naj se vrnejo na delo. V konflikt je moral poseči Roosevelt z ultimatom, da mora biti stavka preklicana.

Zavezniški svet svari Francoze

Drže naj se proč od nemških vojaških posadk

London, 23. jan. — Predstavnik medzavezniškega vrhovnega poveljstva je v svojem govoru po radiu opozoril francoske ljudstvo, da Francija lahko postane bojišče in da zavezniški ne bodo tolerirali gradnje utrdb na francoskem obrežju ob Sredozemskem morju. Svarilo je sledilo poročilom, da Nemci grade baze za podmornice v Marseillesu in Toulonu.

Govornik na londonski radiopostaji je svetoval Francozom, naj se drže proč od poslopj, v katerih se zbirajo člani nemškega armadnega štaba, od barak, v katerih se nahajajo nemške čete, in tovarn, ki izdelujejo orožje in strelivo za nemško oboroženo silo. Vsi ti objekti bodo tarča bombardiranja iz zraka. Francozi so bile dalje opozorjeni, da višiški Franciji proti letalska ofenziva iz Anglije in severne Afrike. Opozorilo je namig, da bodo utrbe, ki jih Nemci grade na francoskem obrežju, bombardirane iz zraka.

Ujeti ameriški generali na Formozi

Washington, D. C., 23. jan. — Mednarodni Rdeči križ je informiral vojni department, da se general Jonathan M. Wainwright in dvanajst drugih ameriških generalov, katere so Japonci ujeli, nahaja v ujetniškem taborišču na otoku Formozi. Wainwright je bil poveljnik ameriške oborožene sile na Filipinih v zadnjih tednih bojevanja na Bataanu in Corregidorju. Drugi generali v ujetništvu so Edward P. King, George F. Moore, Lewis C. Beebe, George M. Parker, Clifford Blumel, William E. Brougher, Charles C. Drake, Arnold F. Funk, Maxon S. Lough, Allen C. McBride, Clinton A. Pierce in James R. Weaver.

POLJEDELSKI TAJNIK OBLJUBIL POMOC FARMARJEM

Program določa povečanje produkcije živil DENARNE NAGRADE IN POSOJILA

Washington, D. C., 23. jan. — Poljedelski tajnik Claude R. Wickard, ki je tudi načelnik živilske administracije, je naznanil, da sestavlja program glede vladne pomoči farmarjem, ki povečajo določeno kvoto v produkciji živil. Namen programa je zvišanje produkcije živil vseh vrst nad določeno kvoto v tem letu, da bo Amerika lahko zalagala z živili vojske v tujini in zavezniške in civilne prebivalce doma.

Farmarji, ki povečajo produkcijo živil nad določeno kvoto, bodo dobili nagrade v denarju in posojila na lahke obroke. Posojeni denar mora iti le za nabavo novih strojev, popravila, semena in gnojila. Posojila morajo odobriti okrajni vojni odbori in uradni administracije za kmetstvo.

Avtor novega programa je James F. Byrnes, direktor komisije za ekonomsko stabilizacijo. Wickard je naznanil, da bodo podrobnosti programa kmalu objavljene. Program bo odgovor kritikom v kongresu, ki trdijo, da je Wickard določil prenizko kvoto v produkciji živil v tem letu.

Wickard je zapikal poročila, da bo odredeno odmerjenje konzerviranih rib in mleka, priznal pa je, da so bili storjeni koraki glede delitve v odmerkih drugih konzerviranih živil. Zadevna odredba bo morda izdana v prihodnjem mesecu. Oblast glede delitve živil v odmerkih spada v področje Prentissa M. Browna, ki je nasledil Leona Hendersona kot načelnik urada za kontrolo cen.

Donald M. Nelson, načelnik odbora za produkcijo vojnega materiala, je naznanil, da bodo tovarne, ki izdelujejo poljedelske stroje, dobile več jekla. To je odgovor na pritožbe farmarjev, da ne morejo dobiti strojev zaradi restrikcij, katere je uveljavil Nelsonov odbor.

Gestapovci zatirajo sabotažo

Vodja nacijev ubit v Belgiji

London, 23. jan. — Poročila, ki so jih prejela ubežne vlade, pravi, da je Hitler izdal ukaz gestapovcem, naj drastično kaznujejo sabotažerje v okupiranih državah, ki so že uničili ali poškodovali za več milijonov vrednosti nemške industrijske masinerije in vojnega materiala.

Poročila pravi, da je slabo oborožena podtalna armada v okupiranih državah začela veliko ofenzivo proti nemški sili. Ta je sledila zmagam zavezniškov v Rusiji in severni Afriki.

Nacijski tisk priznava, da je sabotaža zavzela velik obseg. Napadi na nemške vojske se množijo. Saboterji razbijajo nacijske komunikacije in so že povzročili ogromno škodo. Bombe pokajo v prostorih, v katerih se zbirajo nemški častniki in vojak.

Belgijska vlada poroča, da so belgijski uporniki ubili Wilhelma Haasa, člana nemške militaristične uprave za Belgijo in severno Francijo. Haas je bil napaden in ubit v Bruslju. On je bil znan kot brutalneč, ki je dal ustreliti veliko število belgijskih talcev.

Domače vesti

Čikaška vest

Chicago. — Mary Milošič in njeni dve hčerki Mary in Bertha so dobile državljanske pravice 20. januarja.

Nov grob v Kansasu

Arma, Kans. — Dne 15. januarja je v bolnišnici umrla Mary Tršinar, stara 58 let in doma od Skocjana na Dolenjskem, članica društva 609 SNPJ. Podlegla je operaciji na žolčnih kamnih. Dolgo let je bivala na farmi blizu Girarda, Kans. in tukaj zapuša moža, štiri sinove, hčer, dva brata in dve sestri.

Iz gornjega Michigana

Calumet, Mich. — Dne 11. januarja je po težki in dolgi bolezni umrla Mary Sotlić, stara 50 let in rojena tukaj. Zapuša dva sinova in pet hčera.

Iz Clevelanda

Cleveland. — Mučni bolezniraku na vratu je 20. t. m. podlegel Jos. Zorn, star 58 let in rojen v Lekavcu pri Adrijani na Primorskem, odkoder je prišel v Ameriko pred 35 leti. Bil je član društva 135 SNPJ in tukaj zapuša ženo, štiri sinove (dva pri vojakih) in tri hčere, dve omoženi. — Istega dne je po kratki bolezni umrl John Miklič, po domače Učjek, star 68 let in rojen v Bakelcu pri Ambrusu na Dolenjskem. V Ameriki je bil 41 let in tukaj zapuša tri nečake in štiri nečakinje ter druge sorodnike. — Dalje je umrl John Kumel, star 77 let in doma iz Praproč pri Novem mestu. V Ameriki je živel 43 let in tukaj zapuša ženo, dva sinova in dve hčeri.

Viharji zavrlji vojna dela na zapadu

Letalske tovarne ustavile obrat

Seattle, Wash., 23. jan. — Normalne aktivnosti in produkcija vojnega materiala so bile paralizirane zaradi silnih viharjev v tem mestu in okolici. Velike letalske tovarne Boeing Co. so morale ustaviti obrat, prav tako nekateri ladjedelnice. Veletrgovine in šole so zaprte. Čestni promet je tudi paraliziran zaradi zapadlega snega. Ljudje pravijo, da so bili viharji največji v zadnjih dvajsetih letih. Povzročena škoda je ogromna.

San Francisco, Cal., 23. jan. — Silni viharji, spremljani z deževnimi nalivi, so zavrlji transportacijo, odtrgali parnike od pomolov in podrli več hiš v tem mestu in drugih krajih severne Californije. Štiri osebe so bile ubite in veliko število ranjenih. Več sto ljudi je ostalo brez strehe. Med žrtvami je vojak George E. Otis. Vihar ga je zagnal v morje.

Vihar je odnesel strehe z več hiš, katere je vlada zgradila za delavce v Valleju. Več tisoč delavcev je moralo ostati doma, ker je vihar ustavil promet cestne železnice.

Bratranec norveškega premierja izstopil iz nacijske stranke

London, 23. jan. — Abraham Quisling, bratranec Vidkuna Quislinga, norveškega premierja in Hitlerjeve lutke, je izstopil iz nacijske stranke, se glasi sem dospelo poročilo. On je bil policijski komisar v Skienju, provinca Telemark.

Ameriški diplomat dospel v Turčijo

Ankara, Turčija, 23. jan. — George H. Earle, bivši ameriški poslanik v Bolgariji, je dospel sem iz Amerike in prevzel službo kot mornarični ataše v ameriškem poslanstvu.

ADF pobija protidelavske načrte

Green okrcal reakcijo v kongresu

Miami, Fla., 23. jan. — Člani eksekutivnega sveta Ameriške delavske federacije so pozvali podpredsednika Wallaceja in kongresne voditelje, naj preprečijo sprejetje protidelavskih načrtov, ki so pred kongresom.

William Green, predsednik ADF, je dejal, da je reakcija na delu v kongresu in da agitira za sprejetje načrtov za odpravo delovnega tedna 40 ur, razglasitev stavk za nelegalne, odpravo zaprte delavnice in da vse unije pridejo pod kontrolo federalne vlade.

"Predlagana vladna kontrola je nekakšen Hitlerjev načrt," je rekel Green. "On kontrolira delavske unije v Nemčiji in v kongresu so ljudje, ki bi radi kontrolirali ameriške unije in uničili vse pridobitve, katere so delavci izvojevali v zadnjih letih."

Amerika naj nadzira svet

Johnston orisal povojne naloge

Washington, D. C., 23. jan. — Eric A. Johnston, predsednik Ameriške trgovske zbornice, je v svojem govoru po radiu dejal, da mora Amerika prevzeti vodilno vlogo v poljejakem nadzorstvu sveta, ko bo ta vojna končana z zmago združenih narodov. Ameriške čete morajo okupirati osiščne države in skrbeti za obnovo podjarmljenih dežel.

Johnston je orisal program povojne rekonstrukcije. Ta mora vključevati nadaljevanje kooperacije z združenimi narodi, ameriško policijsko nadzorstvo, da se zagotovi trajni mir, in naslavljanje prebivalcev v oropanih evropskih državah, ki so zdaj pod osiščno kontrolo, da se prepreči lakota.

"Amerika mora delati že sedaj za prevzemanje svetovnega vodstva po končani vojni," je dejal. "To je edina garancija za stalni mir. Druge poti ni. Amerika bo edina država, od katere bo zavisela vzpostavitev miru na svetu. Anglija se bo morala izkopati iz razvalin svojih mest, Rusija pa bo zaposlena z obnovo pokrajin po izgonu nacijskih čet. Če Amerika ne bo prevzela te odgovornosti, bo nastala anarhija."

Poštna zveza med Švico in Ameriko vzpostavljena

Bern, Švica, 23. jan. — Avtoritete so naznanile vzpostavitev poštne zveze med Švico, Ameriko, Veliko Britanijo, Španijo, Portugalsko in Irsko. Letalska pošta bo šla v Španijo, na Portugalsko in Irsko preko Rima ali Stuttgarta, Nemčija. Avtoritete pravi, da se bo dostavljanje pošte zavlačevalo zaradi cenzure.

Češki jetniki v Afriki osvobojeni

London, 23. jan. — Dr. Jan Masaryk, zunanji minister v češki ubežni vladi, je dejal, da so bili vsi češki jetniki, katere so avtoritete višiške Francije poslale v koncentracijska taborišča v severni Afriki, izpuščeni. V teh taboriščih se nahaja več tisoč španskih lojalistov, ki so pobegnili v Francijo pred zmago Francovih fašistov, kateri je sledilo uničenje španske republike.

AVTORITETA DELAVSKEGA ODBORA RAZTEGNJENA

Reševanje sporov med delavci in delodajalci

POMANJKANJE RUDARJEV NA ZAPADU

Washington, D. C., 23. jan. — Vojno-delavski odbor je soglasno zaključil, da lahko poseže v vsak spor med delavci in delodajalci, čeprav se ne nanaša na produkcijo vojnega materiala. Zaključek se tiče oblasti odbora in je bil sprejet potem, ko je reprezentant Reuben H. Donnelly Corp., katere sedež je v New Yorku, izjavil, da korporacija ni udeležena v produkciji vojnega materiala, zato odbor nima pravice vmešavanja v spor med njo in njenimi uslužbenci.

Wayne L. Morris, reprezentant javnosti v vojnodelavskem odboru, je potem pobil argument Curtisa E. Franka, odvetnika korporacije. "V Ameriki je na tisoče podjetij, ki niso udeležena v produkciji vojnega materiala," je dejal. "Stavkovni val lahko zajame ta podjetja in se razširi na vso deželo. To bi vplivalo tudi na vojno industrijo in nastala bi kritična situacija v odnosu med delavci in delodajalci."

Frank je trdil, da oblast, ki si jo prisvaja vojnodelavski odbor, pomeni obvezno arbitražo in ta ni v soglasju z načeli kolektivnega pogajanja. Korporacija Donnelly nabira oglaš za New York Telephone Co. Spor, ki je nastal med njo in uslužbenci, se tiče zaprte delavnice, zvišanja plače in odbijanja unijaskih prispevkov. Uslužbenci so organizirani v uniji United Office & Professional Workers, ki je včlanjena v Kongresu industrijskih organizacij. Vojno-delavski odbor je apeliral na komisijo za mobilizacijo človeške sile, naj stori korake, da se tri tisoč rudarjev odpusti iz armade, da se bodo lahko vrnili na delo v premogovnike v zapadnih državah, kjer je pomanjkanje rudarjev. Kompanije se pritožujejo, da ne morejo producirati dovolj premoga in da so morale omejiti obrat, ko so bili rudarji pozvani v vojaško službo.

Argentina morda sprejme osiščne diplomate

Buenos Aires, Argentina, 23. jan. — Baron Šu Tomi, japonski poslanik, je obiskal argentinskega zunanjega ministra Guinazuja, da dobi informacije, ali bo Argentina sprejela japonske diplomate iz čilejske republike. Čilejska vlada je zadnjo sredo pretrgala diplomatske odnose z Japonsko, Nemčijo in Italijo. Kaj je Guinazu odgovoril japonskemu poslaniku, ni znano. Prejšanji dan je zunanji minister dejal, da bo Argentina dovolila prehod osiščnim diplomatom preko svojega ozemlja, če bo dobila garancijo od zavezniškov glede varnosti diplomatov na njihovi poti domov. On je tudi naglasil, da Argentina ne bo dovolila, da bi diplomatje ostali v deželi kot begunci.

Argentina suspendirala nacijski list

Buenos Aires, Argentina, 23. jan. — El Cabildo, nacijski naklonjen list, je bil suspendiran za nedoloten čas. Suspendacija je sledila, ko je list napadel Alberta Guinaja, urugvajskega zunanjega ministra, ki se je ustavljal v Buenos Airesu na svoji poti v Washington. List je nazval ministra za lutko ameriške diplomacije.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (levo Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrti let; za Chicago in Cincero \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inosestevstvo \$9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cincero \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Glasovi iz naselbin

Iz Pennsylvanije v Oregon—II

Library, Pa.—Zadnjič sem povedal, kako sem šel meseca aprila leta 1940 v Oregon, v bližino Portlanda, da si ogledam farmo. Končal sem z mojim pripovedovanjem, kako sva s Frankom Plešnikom ogledovala farmo in kako krasna dežela je tam, polna lepih smrekovih gozdov.

Tam v okraju Washingtonu so štirje farmarji skupaj. Od tam je do mesteca Scapole pet milj, do Portlanda pa osem milj, ako vzameš pravo cesto. Jaz sem se vozil po drugi cesti okrog 30 milj daleč. Kraj je zelo lep. Če bi bil takrat tam ostal, bi mi danes ne bilo treba ležati v bolnišnici. Toda ne veš nič, kdaj te nesreča zadene in tako moram sedaj trpeti.

Ko sva si s Frankom Plešnikom ogledala farmo, sva se peljala na njegov dom. Šla sva mimo tistega pokopališča, kjer počivata moja sorodnika. To je malo farmersko pokopališče. Ko sva si tam ogledala, sva se peljala na njegov dom. On ima malo farmo, samo 15 akrov, toda še to je preveč, ker on nima nikogar, da bi mu delal. Sam pa tudi ne more biti povsod: voziti mleko v mlekarino in delati na farmi. Zato pa dosti ne obdeluje, toda ima dovolj za živino, ki se večinoma pase. Ima tudi malo trte, da pridelava vina za domačo potrebo. Takrat ga je še imel nekoliko in mi je z njim postregel.

Ko je šel drugi dan po mleko okrog farmarjev, sem šel tudi jaz z njim. Zelo se mi je dopadlo. Videl sem velike sadne vrtove kot še nikdar prej. Na prvem vrto so bile same hruške, ne vem koliko akrov, na drugem sama jabolka, potem češnje in breskve. Tega sadja pride dosti tudi v Pennsylvanijo in v druge države. Tamkajšnji farmarji so bogati. Videl sem tudi velika polja, na katerih raste čebula—sama čebula, kolikor daleč vidiš. Videl sem jo velike kufe, ki je ležala tam za cesto. Katera ni dobra, jo namreč vržejo na stran, potem pa tam leži in se nihče ne zmeni zanjo, ker jo imajo povsod dosti.

Videl sem tudi veliko žago in stotine skladnic desk in debelih hlodov. Tudi dosti jagod je tam. Pri teh so delali največ Japonci, ki se najbolj razumejo na to vrsto kmetijstva. Po napadu na Pearl Harbor so izselili vse Japonce, tudi v tej deželi rojene, iz vseh treh pacifičnih držav in jih preselili v notranjost dežele. Ne vem, kako gre tam s farmarstvom in vrtnarstvom sedaj, ko tam ni več Japoncev.

Tam se farmarji pečajo z živinorejo in mlekarstvom, ker se mleko lahko proda, kolikor ga ima kdo. Imajo dosti krav in dobe lep denar za mleko, kot tudi za sadje. Cene so tam sicer manjše kot tukaj, toda je pa tudi življenje cenejše.

V tistem kraju ni nobenega premoženjstva in kurijo samo z drvmi po farmah. Po mestih pa imajo plin. Električno imajo pri glavnih cestah, ne pa po drugih farmah. Ribe pa hodijo loviti na morje, ki je od tam oddaljeno

70 milj in vodi do tja lepa cesta. Slovencev tam ni dosti, v tisti okolici samo sedem družin in zato tudi nimajo nobenega povernega društva. Najbližje društvo je 22 milj daleč, v Portlandu. Predno so prišli tja, so bili vsi pri društvih, potem pa so jih opustili, ker je predaleč do Portlanda.

Tako sem malo površno opisal, kar sem videl tam v par dneh. Če bi imel več časa, bi bil več videl. Če bom še kdaj tam, bom pa takrat več videl.

Čas je potekel in moral sem se odpraviti nazaj proti Pennsylvaniji. Frank Plešnik me je zapeljal nazaj v Hillsboro, kjer sem dobil bus, ki me je pripeljal v Portland. Tam sem imel nekaj časa na razpolago in sem šel po mestu. Ob devetih je odrinil vlak s postaje in zopet smo šli proti Chicagu. Zopet se je bilo treba voziti tri dni in tri noči.

Ko smo se peljali po Wyomingu, sem videl iz vlaka, ko je nekdo letalo treščilo na tla in gorelo v bližini proge. Videl sem, ko je šla tja ambulanca, toda naš vlak se ni ustavil prej, da smo prišli na postajo. Ko smo prišli v Chicago, sem šel zopet na Unijsko postajo. Tam sem čakal na vlak pol ure, potem pa zopet proti Pittsburghu.

Jakob Zupančič, 386.

Poročilo zastopnika

Hermine, Pa.—Od zadnjega poročila sem obiskal naročnike in odjemalce Družinskega kolektarja v Universalu, N. Bessemerju, Center-Rentonu, Willocku in Clairtonu. V Universalu, kot je bilo že poročano v Domah vseh, je umrla zvesta naročnica Prosveete mrs. Cesar v visoki starosti 78 let. Zapuščala dva sinova. Eden je že dolgoletni delavec pri barvanju železnih mostov, drugi pa je pastor (?) v Woodville Institution. Oba sta člana SNPJ. Njuna mati je bila mirnega značaja. Poznal sem jo že od leta 1909 iz naše sosednje naselbine Keystone. Potem so stanovali v Hermineju No. 2, po smrti svojega moža pa se je z otroki preselila v Universal, kjer je kupila dve hišici. Zapuščala tudi sestro, poročeno Grum, ki živi nekje pri New Kensingtonu. Blag ji spomin!

Torej je zopet en naročnik manj. Rojaki, naročajte Prosveeto, da zamašimo luknje, in ravno tako nove člane, da nadomestimo one, ki nas zapuščajo. Kot je lahko vam vsem znano, znaša zavarovalnina pri naši enotni nad 40 milijonov dolarjev, ampak kapitala proti tej zavarovalnini je le 25%. Smo torej odvisni od naraščanja jednote. Kateri član ne agira za našo jednoto, dela s tem škodo sam sebi in svojim dedičem.

Kdor zabavlja čez svojo organizacijo, je kot tisti rojak v moji sosednji vasi v starem kraju, ki je prišel navadno le enkrat na leto na počitnice k svoji ženi. Takrat je seveda poravnal račune, ki jih je žena napravila po trgovinah za domače potrebe ali popravila. Neko leto se mu je pa vsota zdela prevelika, vendar je plačal, nato pa se je napil med

prijatelji, ki so ga znali izrabljati njemu in družini v škodo.

Ko so se napili, so šli na njegov dom in mu pomagali zabavljati čez ženo in otroke. Mož je tako podivjal, da je pričel s krampom trgati pod v sobah, razbijati okna, živčev pa je zmelal na cesto. Lotil se je tudi večlike peči v glavni sobi. Njegov prijatelj mu vzame k r a m p rekoč: "Čakaj, ti nisi krap in ne znaš dobro kazkopavati, daj meni kramp, ti bom jaz pomagal." Dal mu ga je in razkopali so vsa peči. Škode so napravili za okrog 400 goldinarjev. Seveda je moral gospodar še več plačati kot so pa znašali ženi in računi. Ko je vse popravil, je šel zopet v tujino, da je zaslužil za škodo.

Takih zgodb je več. Rojaki, podpisani vam ne more drugega svetovati, kot še bolj se opirite "možganskim medicini," da bo človek postal res človek in ne zverina.

V Universalu sem prodal tudi nekaj kolektarjev, kot navadno, tako tudi Kumrovim, ki so ponosni na svojega Majka, ki je že avanziral za seržanta. Tudi v tej naselbini ima vsaka slovenska družina enega ali več sinov pri vojaki. V North Bessemerju sem tudi prodal nekaj kolektarjev, mrs. Klemenc, ki ima tudi sina pri vojaki, pa je ponovila Prosveeto, tako tudi Sifler v Unityju in Siflar v Centerju ter mrs. Skerly. Tudi tukaj sem prodal precej kolektarjev, kakor tudi v Rentonu, Prosveeto pa sta obnovila Segula in Ciril Bebar. Zadnji mi je tudi izročil nabrano vsoto \$4 za reveže v stari domovini, naj jo pošljem gl. predsedniku SNPJ Vincentu Calkinju. Objubil je, da bo morda še kaj nabral. Obiskal sem tudi obe vdovi Bogataj. Ona od Toneta ima dva sina pri vojaki in eden je višji seržent nekje v Avstraliji, drugi pa je inženir.

V Rentonu se slovenska naselbina krči. Vselej katerega zmanjka, kadar pridem tja. Zadnji je menda umrl M. Kastelic, oče družne tajnice, katere nisem našel doma. Tam sem prenočil po svojih starih znancih Maver. On je ves pobit in nesposoben za delo. Zgubil je roko in nogo že pred več leti, ampak nekaj časa se je še mučil in delal, toda starost mu je poslabšala ude in mora biti sedaj doma. Taki ljudje bi morali dobivati penzijo do smrti. Upamo, da to pride s prihodnjim zakonom socialne zaščite.

V Willocku sem zopet izvedel za žalostno novico. Preminula je zelo priljubljena mrs. Mirt. Z Martinom sta bila poročena samo poldrugo leto. Prej se je pisala Pire. Njen prvi mož se je ponesrečil pri eksploziji motorja pri "kari". Žena je bila štiri mesece v bolnišnici, toda ni vse nič pomagalo in se je morala ločiti od svojega ljubečega in od prijateljev. Stara je bila okrog 50 let. Zapuščala otroka, ki sta ga s prvim možem vzela za svojega. Moje sožalje Martinu. Pri njih sem večkrat prenočeval.

Obiskal sem tudi mrs. Gorj, ki je vdova že nekaj let. Bila je zelo bolna, toda operacija je dobro prestala in sedaj izgleda čisto prerojena in pomlajena. Tudi ona ima sina pri vojaki, ena hčerka pa je učiteljica, ostale mlajše pa tudi delajo. Mrs. Gor-

še je zelo zgovorna in naprednega mišljenja.

V Willocku sem prodal precej kolektarjev. Proletarica pa je obnovila Martin Mirt, čeprav je imel dosti nesreče, ker bil je tudi sam operiran na slepiču in je še zelo slab in nesposoben za delo. V Clairtonu nisem našel vseh doma. Prenočil sem pri Razorškovi. On je rekel, da se njegova bolna noga izboljšuje, vendar se mora paziti pri delu in ne sme delati na mokrem. Tam se je nahajal tudi brat Razorškove Martin Barlič. Prej je živel v Hermineju, zadnja leta pa je služil na farmi pri Krulcu v Willocku, Wis. Zadnji je znan jednotar in bil je tudi delegat na zadnji konvenciji v Pittsburghu.

Martin je sedaj na počitnicah pri sestri. Je že precej v letih, okrog 68 let, toda ne vem, če bo šel še nazaj na farmo ali ne. Kot mi je pravil, ima naš brat Mike Krulc zelo veliko farmo, okrog 50 glav živine in 260 akrov zemlje. Tudi on ima sina pri vojaki, tako tudi Razoršek v Clairtonu, menda začasno v Chanute Fieldu, kjer je bil tudi moj sin zadnjih par mesecev.

V Clairtonu sem se tudi bolje seznanil z vdovo Drnach, ki mi je povedala, da je dobila pismo v nemščini iz svoje rojstne vasi pri Krškem, da so sorodniki še živi. Tam se nahaja njen brat Kranjčević, ki je bil prej v Ameriki, potem se je pa vrnil v rojstni kraj in si nabavil domčijo. Pismo je bilo kratko, samo 25 besed in je prišlo preko Rdečega križa pred par meseci.

Na dan seje westmorelandske federacije 17. januarja sem obiskal še par naročnikov naših publikacij. Prosveeto je obnovila mrs. Kranjc, ki ima tudi par sinov pri vojaki in pišejo, da so zadovoljni s službo in da žele pomagati svetu do boljšega reda. Rudyju Kreču, trgovcu v Colinsburgu, sem dostavil kolektar za oglas, katerega je plačal in obnovil Cankarjev glasnik ter Proletarca. Ta list odobrava in pravi, da bi moral imeti več naročnikov. Istega sta ponovila tudi bečlar Tone Kovačič in Matt Oberman.

Radi odmerkov gasolina se nekaj društev ni udeležilo federacijske seje. Navzočih je bilo le 20 zastopnikov od 12 društev. Izčrpek seje je sledeči:

V bodoče se bodo vršile naše seje četrti nedeljo v mesecu februarju na leto—januarja, aprila, julija in oktobra. Naša prihodnja seja bo v aprilu in se bo vršila v Hermineju ob navadnem času. Uradniki federacije so ostali stari razen podpredsednika, ki ni bil na seji. Na njegovo mesto je bil izvoljen Joseph Bates ml. iz Hermineja. Sklenjeno je bilo, da se plača \$20 za vozne stroške govorniku iz New Yorka, ki je govoril na veselici, ki se je vršila v korist pomožne akcije v Exportu 26. dec. Torej se plača iz federacijske blagajne, ne iz prebitka veselice, da bo cela vsota poslana na pristojno mesto.

Sklenjeno je tudi bilo, da se plača \$25 iz blagajne za politično delo SANS in članarino Prosveeti matici za 1943. Sklenjeno je tudi bilo, da federacija nabavi tablo, na kateri bodo imena vseh članov-vojakov od vseh pridruženih društev. Tabla bo razstav-

ljena v Slovenem domu v Hermineju, kjer je sedež federacije. Sklenjeno je bilo nadalje, da federacija pošlje par zastopnikov na sejo okrožne postojane JPO-SS, ki se vrši 31. januarja in sugestirano je bilo, naj se seje udeležijo tudi federacijski uradniki, društva pa naj pošljejo svoje zastopnike in tudi pomožniki naj se udeležijo.

Na tajnike federacijskih društev apeliram, da mi pošljejo imena njih članov-vojakov, ki bodo prišla na prej omenjeno tablo. Obenem je seja tudi sklenila, naj društva pošljejo svoje prispevke federaciji po štiri celote od člana na leto. Tajniki mi sporoče tudi imena novih članov njihovih društev, obeh oddelkov in kdaj so jih sprejeli, da bi mogla federacija izplačati na grade. O seji bo bolj poposporočano v zapisniku, ki bo poobčen od zapisničarja v obliki Prosveti.

Anton Zornik, zastopnik in tajnik federacije

Seja slovenskega združenja

Shaboygan, Wis.—Letna seja Ameriškega slovenskega združenja, ki se je vršila 29. dec., nadvse lepo izpadla. Udeležila je bila primarna v primeri da bomo vremenoma tiste dni. Povabljeni govorniki so nam v lepih besedah dali spodbudo, kaj moramo skupaj delati, če hočemo kaj doseči. Ponovno je najljepša hvala.

Štiri male deklice, oblečene v narodnih nošah, so tako in tako podale deklaracijo počast slovenski materi mrs. Schek, ki ima štiri sinove pri vojaki, da je bil zares gnil prizor, ki ne bo tako kmalu pozabljen. Ženaki pevski zbor, odsek ASZ, pa nam je zbral par lepih pesmic, za kar jim priročno na hvala. Po seji smo imeli prost prigrizek, mr. J. First nam je predvajal filmske slike, katere smo tudi radi gledali.

Naznanjamo vsemu članstvu ASZ, da se vrši naša prihodnja seja v torek, 26. januarja o osmih zvečer v Fludernikov dvorani. Članstvo naj vzame na znanje, da smo spremenili zbirne prostore in bomo v tem letu imeli seje v Fludernikov dvorani. Torej na svidenje seji ta torek zvečer.

Odobr.

Metropolske posebnosti

Cleveland, O.—V nedeljo, 17. jan., sem bil po dolgem času na pet doma. Moj vnuk Donald me je vprašal, če ga popeljem v "movie". Ker sem se že prej namenil, sva šla, da vidiva "Guerrilla Brigade"—"most exciting Russian fighting film", kot se ga oglašali.

Če bi me sedaj vprašali, kako se mi je dopadel, bi vam povedal takole: Seveda, to je naš patriotični film in so ga torej tukaj dovolili, ker smo seveda pač zavezniki. Ampak kar se tiče filmskih igralcev, ne moremo nihče prekašati naših v Ameriki. Igranje v tem bojnem filmu po mojem mnenju ni bilo tako prozajano kot bi moralo biti. Niti kozaki na konjih niso bili pokazali, kar kažejo na "cowboyi". Zdi se mi tudi, da angleško besedilo ni tega povedalo, kot je povedala originalna rusčina. Mislim tudi, da je naš jezik za Slovence veliko bolj razumljiv kot pa poljski. Ravnal sem ves dialog prav tako kot če bi poslušal Hrvata ali Srba.

Konec je pač bil, da so ruski gerilske brigade premagale (Dajte na 3. strani.)

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosveete, 25. januarja 1922)

Domače vesti. V Conemaughu, Pa., je električni tok poglavlju v jami ubil 29-letnega Sveteta iz Borovnice, člana SNPJ.

Delavske vesti. Porota v Marionu, Ill., je oprostila prvih rudarjev, ki so bili obtoženi umora gardistov in stavkarskega v Herrinu.

Inosestevstvo. Vse nemške industrije in železnice so ustavile obrat v znak protesta proti okupaciji Porurja.

Sovjetska Rusija. V Moskvi so bile velike demonstracije mladih delavcev proti francoskim vojakom.

"Lend-lease" koristi Ameriki

Orožje, strelivo, letala, živež in druge potrebščine, ki jih Amerika stalno pošilja svojim zaveznikom v vojni z osiščem, niso podarjene ali "vržene v vodo," kakor gobežda ameriški reaktorari. Vsa ta ogromna zaloga dragocenega materiala, ki je do konca preteklega leta stala ameriško ljudstvo osem milijard dolarjev, se deloma sproti povračuje in deloma bo povrnjena po vojni.

Naziv "lend-lease" je pravilen: posojeno blago. Amerika vse to posojuje svojim zaveznikom s pogojem, da ji zavezniki povrnejo v blagu, ki ga ona potrebuje oziroma ga bo potrebovala v bodoče. Največ povračila za naš "lend-lease" je doslej dala Anglija z materialom in postrežbo za ameriško vojaštvo, ki je nastanjeno na Angleškem in v Severni Irski, na Srednjem vzhodu, v Islandiji in na Fijih na Pacifiku. Angleži tamkaj zalagajo ameriške čete z manjšo artiljerijo, 25-funtnimi puškami, suhimimi minami, radijsko opremo, vezbalnim materialom in ameriške bojne ladje ter tovorni parniki dobe zastojno popravilo v angleških lukah; dalje imajo ameriški vojaki in pomorščaki na razpolago angleške bolnišnice in zdravniško postrežbo, letališča in celo vrsto drugih postrežb in ugodnosti. Ameriški parniki, ki dovažajo Angležem "lend-lease," se vračajo domov z angleškim blagom, ki je potrebno Ameriki.

Prav tako sproti vračuje Avstralija, katere zaloga ameriško armado na svojih tleh z živežem in obleko. Avstralsko povračilo se do danes cení na 50 milijonov dolarjev, kar je veliko za sedem milijonov prebivalcev Avstralije. Takisto daje Nova Zelandija razne potrebščine ameriški mornarici za prežete tanke in bombnike. Novozelandskom zadnje čase primanjkuje živil samo zaradi tega, ker je bila večja zaloga novozelandskih živil odmerjena za ameriško mornarico na Pacifiku kot povračilo za prejeta orožje in strelivo.

Nekaj malega vračujejo tudi Kitajci, vračuje Indija in vračujejo Svobodni Francoski z otočja Nove Kaledonije.

Edina izjema do danes je Rusija. Združene države so doslej poslale Rusiji tankov, bombnikov, topov, manjšega orožja, municije, živeža in drugih stvari za okrog dve milijardi dolarjev. (Anglija in Amerika skupaj sta poslali 3000 letal in 4000 tankov.) Vse to je bilo poslano po Severnem morju in deloma po Arabskem morju preko Male Azije. Iz Rusije pa do danes še ni bilo nobenega povračila.

Vzrok, da ni ruskih povračil, je ta, ker sovjeti nimajo ničesar, kar bi si lahko pritržili; vse, kar imajo, potrebujejo doma—in še tega je veliko premalo. Zlasti manjka v Rusiji zdravil in medicinskih pripomočkov (aparatur za operacije itd.). Rusija ima veliko število mladih zdravnikov, a kaj pomaga, ko je pa odvisna od tujine glede zdravilskega materiala, katerega danes največ dobiva iz Amerike.

"Lend-lease" pogodba med Ameriko in Rusijo določa, da bodo sovjeti povrnilli izposojeno ameriško in angleško blago enkrat po vojni. Ameriška vlada dobro ve, da to ne bo tako kmalu, kajti sovjetska rekonstrukcija demoliirane Ukrajine, Bele Rusije, Krima in teritorija ob Donu, Volgi ter na zapadnem Kavkazu bo stala ogromne milijarde kapitala—zato pa je dala Rusiji liberalne pogoje.

Isto velja za Kitajsko, katere je doslej prejela primeroma najmanj "lend-lease" pomoči iz Amerike, dobila pa bo velik delež v bližnji bodočnosti.

Amerika zadnje mesece zalaga z "lend-lease" blagom tudi Turčijo in druge dežele Male Azije, zalaga Abesinijo in tudi francosko Afriko; obenem zalaga Mehiko in nekatere republike v Srednji in Južni Ameriki.

Iz tega kratkega opisa je lahko jasno, koliko premore Amerika, da lahko zalaga skoro ves svet z bojnimi materialom in živežem. V resnici arsenal svetovne demokracije! Poleg tega pa Amerika že pripravlja zalogo živeža, obleke in zdravil za okupirane dežele, ko bodo enkrat očistišene osiščnikov. V resnici arsenal sveta!

Da je bil "lend-lease" najoriginalnejša in najimunitnejša naredba v času te vojne, ni nobenega dvoma. Nacifasisti so naravnost strmeli, ko so prvič slišali, razumeli in spoznali, kaj je prav za prav to.

Iz Nemčije je pred meseci prišlo poročilo—prinesel ga je ameriški poročevalec, ki je bil izpuščen iz internacije—da se je neki Hitlerjev hlapec obupno grabil za glavo, ko mu je bilo potrjeno, da je ameriški "lend-lease" fakt. Vzkliknil je, da to lahko oropa Nemčijo zmage. Nacisti so trdno verjeli, da se bo Anglija držala le toliko časa, dokler bo lahko plačevala Ameriki za bojni material. Da Američani bodo zalagali Angleže, dokler bo kaj cvenka, ne bodo pa tako neumni, da bi komu blago posojevali! A baš to se je zgodilo. Zgodilo se je, češar niso Hitlerjevci nikdar pričakovali.

Da, da—"lend-lease" je najsičajnejši dokaz, da Amerika ni zgolj kapitalistično-kramarska—"židovsko-kramarska" so gobeždali nacifasisti—kateri je samo za denar, idealov pa ne pozna! Rooseveltova administracija je z "lend-lease" najlepše demonstrirala, da ji kapital ni vse, da ji je ideal demokracije več kot ves kapital Amerike—zato pa je ustanovila arsenal demokracije.

Ta ustanovitev je bila velik riziko. Če bi bil Hitler pred dvema letoma strl Anglijo ali lani Rusijo, bi bila Amerika izgubila vse, kar je do takrat izdala za posojeno blago. In vzlic zmagi nad Hitlerjem bo tu pa tam izguba.

Vse to ni oplakilo Amerike in še danes je ne plaši, da ne bi pomagala onim, ki jih je napadlo banditsko psišče. Amerika vidi svojo največjo korist od tega v zmagi demokracije po vsem svetu.

Nemški častnik, ki so ga ujeli francoske čete v Afriki.

Vesti z jugoslovanske fronte

Poročila Jugoslovanskega informacijskega centra in drugih virov

Vseučilišni profesor Igo Pehani umrl

(Iz ljubljanskega Jutra.)

V komaj tednu dni smo Slovenci izgubili že drugega zaslužnega moža. Kakor je pred nekaj dnevi presenetila slovensko javnost novica o nagli smrti docenta dr. Cholewe, tako je vzbudilo splošno obžalovanje oznanilo v listih, da je v svoji najlepši življenjski in delovni dobi umrl vseučiliški profesor inž. Igo Pehani.

Že od leta 1921 dalje je bil na tehnični fakulteti ljubljanske univerze honorarni predavatelj za rudarsko pravo. Od 1924 do 1929 je bil predstojnik okrožnih rudarskih uradov v Ljubljani in Celju, 1929 pa se je pričela njegova prava vseučiliška kariera, ko je bil imenovan za izrednega profesorja in 1935 za rednega. Uglednemu pokojniku bo v naši zgodovini ohranjen časten spomin.

V...

Vohunski proces v Rimu

(Iz ljubljanskega Jutra)

Rim, 24. oktobra. — Pred posebnim sodiščem za zaščito države v Rimu je bila včeraj razpravljena skupina 13 Slovanov, med njimi nekaterih italijanskih državljanov v vojaški službi. Obtoženi so bili vojaškega vohunstva v vojnem času na ozemlju bivše Jugoslavije na bivišji meji, v "Ville de Nevoso", v "Goriziji", "Triestu", "Udinu" in drugod, in sicer od leta 1938 do vstopa leta 1941. Med njimi je bilo pet obsojenih na smrt, in sicer Josip Rojc, Anton Grzina, Josip Zefrin, Franc Vitič in Vincenco Hrvat. Izmed ostalih so bili obsojeni: Giovanni Primo na doživetje, Ivo Stegar na 24 let, Josip Znidaršič in Anton Grbec na 16 let ječe. Trije obtoženci so bili zaradi nezadostnih dokazov oproščeni. Obsojena petih na smrt obsojenih je bila izvršena danes ob zori nekje v okolici Rima.

V...

Poslanica iz Slovenije

Iz Slovenije je prišla naslednja poslanica: "Naši predstavniki v Londonu bi morali gledati na to, da angleški radio oznanja grozodejstva okupatorjev v nemščini, francosčini in v angleščini. Govore nam o zločinih povsod po svetu, razven o onih, ki se gode pri nas. Ni nam do tega, da bi sami slišali o njih. Dovolj trpijo se tako. Hočemo pa, da tudi Nemci izvedo o njih, kajti njihovo častopisje jim jih prikriva. "Povejte to Angležem in spodbudite jim dejstva. Pokažite jim, po kakšnih metodah Nemci germanizirajo našo deželo, skrbite za to, da ne bodo novi Runcimani prišli in začeli podrobno raziskovati narodnostno vprašanje v naši deželi, kajti takrat bo že popolnoma germanizirana."

Problemi, ki se bodo rodili v množicah vzhodnoevropskih kmečkih slojev, bodo najbrž ena najbolj tragičnih, obenem pa ena najbolj zamotanih ugank v povojnem svetu; ne le, da je

gledat štirikrat v desetih tednih, ko je bila igrana v Chicagu, ker je imela v nji glavno vlogo Margaret Sylva iz Pariza.

Da ni bila opereta "Carevič" oglašena kot so druge operete, je vzrok ta, ker je bila podana v "Alpski vasi" pri Hermanu Pichnerju na 17. cesti in Euclid ave. — v njegovem gledališču, ki je spojeno z restavracijo.

To vam povem javno zato, ker to je moje vrste kultura, ne pa ona: "Kaj boš pil, prmejkrščen..." Povem vam tudi to, da sva rokovala s samim našim županom Frankom Lauschetom! To se vam bo čudno zdelo, ali ne? Veste, stvar je pač ta, če sva si nasprotna v politiki, in če sem se potegoval za principe in pravila naše jednote, sem to storil kot odbornik in član, ki mu vest to velevala in tudi dolžnost. In Frank, kot bivši sodnik, je to upošteval, ko sem mu takrat naznanil, zakaj sem podvzel tak korak.

Župan mi pravi: "Ali je to tvoj sin, ki je na tabli označen kot poročnik?" Pritrldil sem mu. On: "Gotovo si pomosen, ker si lahko. Saj sem bil tudi jaz, dasi sem bil le malo prej povisan v poročnika kot se je končala zadnja svetovna vojna." On je hotel vedeti, kje je mrs. Barbič in je tudi njej čestital, ker ima sina v armadi.

To je bilo v nedeljo zvečer, 17. januarja, ko so Progressivne Slovence pripravile večerjo za slovenske vojaške in mornarje, ki so se nahajali v Clevelandu in se radi odzvali povabilu. Bilo jih je lepo število pri večerji. Potem je bil ples.

Povabljeni je bil tudi župan, da jim napravi govor. In Frank se je odzval, kakor tudi John Kosel. Župan je ravno prišel z govorom, ko sem stopil v dvorano Delavskega doma na Waterloo rd. Kar je bilo najbolj pomenljivo je to, da je župan imenoval Louisa Dobnikarja, ki je bil med prvimi ameriški vojak, ki je dal življenje v tej vojni. On je služil pri vojni mornarici 19 let. Navzoča je bila tudi njegova mati, katero je predstavil župan vojakom in ostalim. Ko je končal, ji je v znak sožalja pripel znak na prsi. Nekatere žene so si brisale solze, ko so opazovale mater, ki ima še dva sinova pri vojakih, oba v vojni mornarici. John je "petty officer", Frank pa sargent.

Mati Jennie Dobnikar je Gorenjka, doma iz Senčurja pri Kranju. V Ameriko je prišla leta 1906. Tudi njen mož je bil Gorenjec, doma od Cerklja, toda je že davno mrtev. Sedaj jo hočejo nekaj prikrajšati na plači ali podpori, ki jo dobiva za sinom, ali župan je obljubil, da bo pri vladi skušal stvar izravnati. Mama Dobnikar, dasi je izgubila sina, je ponosna in korajžna žena. Pa tudi mi smo lahko ponosni nanjo, saj je članica SNPJ in čita Prosveto.

In koga sem srečal? Mary Gorrišek iz Brownsville, Pa., ki je na obisku pri svoji omoženi hčeri Anni Boles na Waterloo rd. in 160. cesti v Collinwoodu. Imela sva dolg razgovor. Ona me pozna od takrat, ko sem bil pred nekaj leti v Masontownu na federacijski prireditvi, kamor me je povabil Louis Dornik. Mary je članica društva 398 in ima tudi sinove v armadi.

Zopet bi vam lahko nekaj serviral, kar pravi žurnalista J. W. Raper o našem županu, kar ne bi prijetno dirnilo njegovih obžalovalcev. Toda bom položil na stran in bom povedal, kaj on misli o naših koncilmanih, ki jih je 33, kakor srebričnikov, za katere je bil Kristus izdan, kot smo čitali v zgodbah sv. Pisma. On pravi o naših mestnih očetih:

Mayo Felser od Citizen lige jih je takole opisal: To je čreda 33 nedolžnih kostrunov, ki mečejo brez cilja. Potem pa pravi Raper: "Mi se čudimo Mayu, ki pravi, da je vseh 33 takih meketačev; da so vsi enaki, ko pomislimo, kolikokrat je on imel pohvalno besedo za Hermana Finkla v listih in osebnost. In Mayo naj si zapomni, da so DeMaioreski, Walker, Parker, Le-wandovski, Gasaway, Taylor, Miller in še več drugih vedno glasovali po želji njegovih bossov."

Frederick P. Česnik, sin Paula in mrs. Česnik (vsi člani SN-

Parik Benjamin Ide Wheeler in delavci, ki so ga zgradili v ladjedelnici California Shipbuilding Co., Los Angeles, Cal.

PJ), je bil povisan v kapitana pri letalskem oddelku, tako zvanem Ferry Service, čijega glavni stan je v Memphisu, Tenn. On prevaža letala in je skoro vedno na poti. Bil je na dopustu in se je tudi udeležil proslavne večerje 17. januarja, kakor tudi ostala Česnikova družina. Mi čestitamo njemu in njegovim, ker se je tako visoko povzpel, kar je znak, da smo Slovenci ustvarjeni iz dobrega testa.

Zopet žalostna vest. Dne 17. januarja je društvo V boj 53 SN-PJ v tem letu izgubilo že drugega člana. Preminul je Frank Kosel, star 58 let in stanoval je na 241 E. 156 st. Doma je bil iz Radovljice na Gorenjskem. V Ameriki je bil 30 let. Zapušča ženo in šest otrok. Pogreb se je vršil v sredo, 20. januarja iz Svetkovega pogrebnega zavoda na pokopališču Lakeview, kjer je bil pokopan po civilnem obredu. Društvo V boj je storilo svojo dolžnost in njegovim izreka sožalje.

Frank Barbič, 53.

Nemci, Italijani in Madžari

so se iskazali nevradne tuje-rodnih manjšin. Govor dr. Kreka, podpredsednika vlade dne 22. novembra 1942

Dr. Krek je v tem govoru rojakom v domovini najprej obrazložil vojaški položaj, ki je v tistem času že kazal tendenco razvoja, ki je od takrat do danes ostal zaveznikem orožju naklonjen in tako ogromno izboljšal izgleda na popolno uničenje nacifašističnih nasilnežev v Evropi. Dr. Krek je nadaljeval:

"V nacističnem in fašističnem taboru je že videti strah in neupanje. Sam Hitler je prenehal govoriti o zmagi nad svojimi sovražniki in le še tolaži nemško javnost, da bo branil osvojeni del Evrope, obetajoč, da ne bo nikdar kapituliral. Obupano fašistično časopisje pridiga Italijanom, da morajo vztrajati, ker bi sicer izgubili vse svoje pridobitve zadnjih 20 let.

To so misli, zelo različne od onih, ki smo jih bili vajeni slišati od nacistov in fašistov. Kje so zdaj one širokoustne trditve o gospodarstvu nad vsem svetom? Kje je zdaj ono nacistično naplavanje, ki je prerokovalo Veliki Britaniji konec, Rusiji uničenje in Ameriki prepast? Goebelsu in Gaydi so zmanjkala primerna gesla za vzdrževanje mržnje, masčevalnosti in pobuznele nadupeti v vrstah njihovih po-beanetih fašističnih in fašističnih tolp. Namesto tega se pojavlja strah, bojazen pred odgovornostjo in obračunom, ki ga bodo zmagoviti zavezniki zahtevali brezpogojno in neumljeno. Divje besnenje okupatorjev v zaslužnih delavah ne bo niti najmanj spremenilo teh dejstev. Ko Nemci in Italijani zdaj zopet pobijajo nedolžne ljudi, ko pred njihovimi morilskimi pelotoni poginja novih 150 talcev v Mariboru in Celju, ko general Robetti vsak teden postreli dodatne desetice Slovencev, so to le zverinsko strupeni izhivi divje jeze slepih norcev. Naš

narod trpi neizmerno in brez prestanka, toda tudi njegovim krvnikom se z neizprosno doslednostjo bliža konec.

Sreče nam krvavi, ko slišimo o tem in dobivamo poročila o barbarskem uničevanju naših arbskih bratov v Sremu, Bački in Vojvodini, kjer so se Madžari in Nemci združili z ustaškimi tolpami v izvrševanju novih zločinov in zverstev. Njihov namen je izkoreniniti ves naš narod. Ne vemo koliko čas trpljenja je še odmerjen našemu narodu, toda zagotovo je, da naši peklenški sovražni ne bodo dosegli svojih namenov. Iz teh razvalin in iz svojega trpljenja se nam bo rodila nova Jugoslavija, od usode nam namenjena skupna domovina Srbov, Hrvatov in Slovencev, katere ni mogla in ne bo nikdar uničila niti naša lastna slabost, niti strašna sila brezobzirnih sovražnikov.

Toda Nemci, Italijani in Madžari so zdaj dokazali še nekaj drugega in to še vedno dokazuje. Povsem izključeno je, da bi se jim dovolilo vladati nad katerim koli, pa bodisi še tako majhnim delom našega naroda. Ko smo skozi četrta stoletja krvaveli pod njihovo tiranijo in klicali na pomoč, nas svet ni slišal. Danes pa je groza njihovih zločinov tako neizmerna, da je vse človeštvo sprevidelo, da bi za vsakega Slovence in sploh za vsakega Jugoslavana, priti pod njihovo oblast, pomenilo, da se jih žene v klavnico. Danes vsakdo ve, da se naši narodi ne bore le za dosego nekih višjih vrednot, do katerih imajo pravico kot kulturne enice, temveč da jim gre za golo življenje. Vsakdo ve, da v svojem boju za osvoboditev vseh Jugoslovancev ne izbiramo med dobrim in hudim, temveč, da nam ni preostala nobena druga možnost življenja, kakor ona v svobodni in zedinjeni Jugoslaviji, skupnemu državnemu domu Srbov, Hrvatov in Slovencev.

Z ogromnimi mukami in velikanskim trpljenjem si je naš narod zaslužil to priznanje. Izvojeval si ga je s svojo zvestobo in z žrtvami za skupno stvar Zedinjenih narodov v boju za svobodo. Zaslužen in poln zaupanja bo junško vztrajal in prenašal vse izkušnje, stoječ na pragu zmage, ki ga bo privedla v novo dobo, dobo srečnejših let naše narodne zgodovine. Vsi za Jugoslavijo in celo, neprikrajšano, združeno in svobodno Slovenijo v njej!"

General De Gaulle dobil novega zaveznika

Washington, D. C., 23. jan. — Major R. Sarat, poveljnik francoske vojaške posadke na Martiniku, francoskem otoku, se je pridružil generalu Charlesu de Gaulle, načelniku odbora borbeneh Francozov, se glasi sem dospelo poročilo. To dostavlja, da je večina prebivalcev otoka naklonjena zaveznikom.

Položaj in strašna usoda Slovencev

(Današnji New York Times prinaša dolg članek o položaju v vzhodni Evropi in na Balkanu, v katerem mnogo govori o Slovincih in njihovem strašnem trpljenju pod tujim jarmom. Članek, katerega je napisal publicist C. L. Sulzberger, je bil brzojavljen iz Londona in objavljen pod naslovom:)

Nekaterim narodom na Balkanu grozi iztrebljenje, ako ne dobe pomoči v letu 1943

London, 17. januarja. — Lakota, bolezn, pokolji in splošna degradacija tako strašno razsajajo v vzhodni Evropi, da se predstavnik vlad v izgnanstvu boje, da bodo nekateri narodi popolnoma izginili, drugi pa za vedno pohabljeni, ako ne bo Zedinjenim narodom v teku tega leta uspelo, da učinkovito nastopijo proti tiranističnemu zatiranju osi-šca na teh ozemljih.

Pred vojno je živelo 110 milijonov ljudi v deželah, ki se razprostirajo od sovjetskih meja do črte Danzig-Trst, kjer se na kontinentu spajata vzhod in zapad. Na podlagi uradnih podatkov je nedvomno dognano, da je bilo do zdaj že več nego 500.000 izmed njih načrtoma pomorjenih in zelo je verjetno, da bo treba to število pomnožiti predno bo ta prostor, katerega Nemci imenujejo svoj "Lebensraum", rešen nacističnega klanja in zatiranja.

Kar cela ljudstva so nasilno pregnali iz njihovih starih domov; miroljubni narodi, kakor Slovenci, od katerih je bilo že do zdaj skoraj 200.000 izgnanih v tuje dežele in milijoni poljskih državljanov, so bili nasilno izseljeni, da se umaknejo nemškim pritepecem. Cele narode so brezobzirno zatrl, češ da so po nacističnem merilu človeških vrednot podrejena bitja.

Postopoma iztrebljajo vero, kakor n. pr. katolicizem na Štajerskem in v Avstriji; po izjavi nekega nacističnega guvernerja: "Uničili bomo vse stare vere in uvedli našo novo religijo nemške krvi in nemške rase." Proti koncu preteklega leta je Gestapo zaprla svojo židovsko sekcijo v Srbiji — ni bilo več živih Židov v njej potrjenem odseku.

Od poljskih delavskih taborišč pa do romskih planin in mrtvaških itenskih ulic, povsod v teh daljnih prostorih straši lakota. Mrlica in stradanje gresta roko v roki skorj balkanske dežele. Najrazličnejše bolezni od legarja pa do čudnih obolenj, povzročenih od pomanjkanja vitaminov, morijo one, katerim prizaneha klanje iz političnih ozirov. Mnogo arbskih otrok je osepelo zaradi enostranske prehrane. Zdravila, ki so silno redka, se oddajajo le pod najstrož-

jim nadzorstvom, da se jih ne bi oddajalo gerilskim skupinam.

Državljanstva vojna, anarhija in socialni prevrati so zagoreli povsod, v mnogih slučajih s podporo osi-šca, ki v cilju popolnega zasuženja stremi za čim večjim razdvojenjem podjarmljenih narodov.

Avstrijec terorizira Slovence pod geslom germanizacije v okvirju velikega rajha. Nemci-ja skuša ustvariti anarhijo, obenem pa ropa in pleni ter hrani z bogastvom teh dežel svoj vojaški strej. Vse od žita in rud pa do živine in tobaka ter vseh razpoložljivih delavskih sil, vse mora v Nemčijo. Zlata bogata Rumunija ima racioniran koruzni kruh. Dočim na Bolgarskem primanjkuje cigaret, Madžari več nimajo zadosti mesa, a Grki svojih poglavitnih pridelkov, ribe in olivnega olja, sploh več ne poznajo.

Okoli svojega carstva na kontinentu zidajo nacisti s pomočjo delavcev-služnjev utrdbe v vseh onih krajih, kjer bi se mogli izkrcati zavezniki in prineesti svobodo. Zaslužni narodi kličejo na pomoč in se vprašujejo, kakšna bo njihova politična bodočnost. Pisma, ki včasih pridejo iz Jugoslavije, prosijo maščevanja s strani letalstva Zedinjenih narodov in zahtevajo, da se bombardirajo Zagreb, Budapešta in Sofija, rudniki in Boru in Trepči in da se tako ustavijo moritve osi-šca.

Jugoslovansko ljudstvo podpira četnike

London, 23. jan. — Kralj Peter je izjavil, da jugoslovansko ljudstvo podpira četniško armado, ki se pod poveljstvom generala Mihajloviča bori proti osi-šni okupacijski sili. Peter je dostavil, da četniki zadajajo težke udarce tej sili.

ZASTOPNIKI LISTA PROSVETE

so vsi dnevni listi in tiskine in listi, ki jih družba Prosveta v izdaja.

Naši zastopniki listov in potovni zastopniki se delotno okraje vsi:

- Louis Barberich, na Milwaukee, Wis. in obliče.
- Anton Jančevich, na Cleveland, Ohio in obliče.
- Andrej Pirin in Ely, Minn., na državo Minnesota.
- Frank Kline in Chisholm, Minn., na Chisholm in obliče.
- Frank Craven in Tire Mill, Pa., na vso srednjo-vzhodno Penno.
- Anton Škrlin in Norristown, Pa., na vso zapadno Pennsylvanijo.
- Joe Peirson in Library, Pa., na zapadno Penno.
- John Zornik na Detroit in obliče.

Polig vrst jih pa lahko vrst list ali naročnik sam pošlje svoje naročnino direktno listu

PROSVETA

2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje odes, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine in eni naročnik. List Prosveta stane za vsa enaka, za člana ali nečlana \$6.00 za eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri osnovenju \$1.50 na tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni varstva, reči, da je list produr za člana SNPJ. List Prosveta je naša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Vojanilo: — Vselej kakor hitro kateri član članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to tako naznaniti upravniški listu, in obenem doplačati dotično vsto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znati datum za to vsto naročniku.

Cena listu Prosveto je:	
Za Zdrut, države in Kanado \$6.00	Za Cicevo in Chicago je \$7.50
1 tednik in 4.00	1 tednik in 5.00
2 tednika in 7.50	2 tednika in 8.10
3 tednike in 11.00	3 tednike in 11.70
4 tednike in 14.50	4 tednike in 15.30
5 tednikov in 18.00	5 tednikov in 18.90

Za Evropo je \$9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsto denarja ali Money Order v pismu in si naročite Prosveto, list, ki je vaše lastnina.

PROSVETA, SNPJ,
2657 So. Lawndale Ave.
Chicago, Ill.

Priloženo pošljim naročnino za list Prosveto vsto \$

1. Ime Čl. družina št.

Naslov

Ustavite tednik in ga priplakite k moji naročnini od sledočih članov moje družine:

2. Čl. družina št.

3. Čl. družina št.

4. Čl. družina št.

5. Čl. družina št.

Mesto Država

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐

Barbara Easley (levo) in Margaret S. Dives, članici ženske vo-laske organizacije SPARS.

DOLGA ROKA

S. M. GARDENHIRE

(Se nadaljuje.)

Connors se je kar hipoma proč obrnil. "To je postranska stvar," je izjavil. "Pojdimo na dvorišče ter si ogledimo obzidno trto. Doktor Sadler nam more zaklopno okno pokazati tudi od zunaj."

Mladi mož je šel radevolje pred nama ter naju vedel skozi gospodarske prostore na tlakovano dvorišče med vratmi zadaj hiše in hlevom. Pokazal nama je trto in zaklopno okno na strehi.

"Zelo praktičen pot za beg," je pripomnil Connors. "Ali niso poročali časopisi, da je bil doktor Haslam tisti teden pred nesrečo bolan? Je-li to res?"

"Popolnoma res," je zatrjeval Sadler. "Dva dni pred umorom je prišel po stopnicah v pritličje, da si v mojem spremstvu ogleda novi tlak, ki smo ga napravili v hlevu."

"Ali je bila mrs. Sands pri tem navzoča?" "Da," je odgovoril mladi mož z zvišanim pogledom, "če je to za vas važno — da mrs. Sands je bila pri tem navzoča."

Vstopili smo v hlev, vendar pa smo se ustavili na pragu, da si ogledamo del novih tal iz cementa, ki je segal do nasprotnih stene. Blizu vhoda je ležala velika, bela skala, okoli nje pa je bilo par napol izpraznjenih sodov in zabojev z apnom in cementom.

Na glinastih tleh sosednega prostora je ležal kup sipa, na katerega so vrgli velik zaboj, ki je bil dolg kakor štiri metre, globok en meter in ravnotako širok. Meni so se zdele vse te posameznosti popolnoma postranske, toda Connors je ostro tolkel s peto po novem tlaku.

"Policija je pri preiskavi pač težko pregledala, da bi mogel biti vaš rednik, ki je tako brez sledu izginil, skrit pod to zanesljivo odejo," je pripomnil popolnoma mirno.

Doktor Sadler se je nasmehnil.

"Faktično ni tega pregledala," je odgovoril.

"Navzlic dejstvu, da so doktorja Haslama še potem, ko je bilo delo dokončano, videli vsi v tej hiši, je policija preiskala vsak kubični centimeter. Doktor Haslam je vendar prišel v hlev, da si, ko so delavci odšli, ogleda njihovo delo. Kaj je policija tukaj iskala, mi je bila in mi je še uganka, kajti niso mi tega obrazložili. Doktor Haslam se vendar ni usmrtil ter potem skril svoje lastno telo pod temi cementnimi tlaki, ki so bila že suha in trda, ko je še živ hodil po njih! Mi bi bili še srečni, če bi ga našli in dostojno pokopali. Niti ne govorim o tem, kakšna olajšava bi bila za nas, če bi bili pomirjeni o njegovi usodi."

"To je samo obsebi razumljivo," je pripomnil Connors. "Kakšen kamen pa je to?"

Doktor je nekoliko zakašljal, ko je Connors sunil ob veliko granitno skalo ter pri tem ostro pogledal mladega moža. Njegove prodirajoče oči so en hip, polnapečnosti, gledale v obraz, ki je bil zdaj blede, zdaj rdeče. Sadlerjevi zeleni pupili sta se valed tega pogleda nemirno svetlikale.

"To je kamen, ki so ga hoteli vporabiti namesto razbitega stebra pri vratih. Bil pa je nekoliko prevelik in presvetel v primeri z drugim stebrom, valed česar se je doktor Haslam odločil, da ga vporabi na sprednji strani in da da napraviti stebri na drug način. Ni ničesar pod njem, na to se morete zanesti," je pripomnil mladi mož z zadušnim smehom. "Čeprav je še tako težak, ga je vendar policija obrnila, ker ji je bilo vse, s čemer se je doktor Haslam v poslednjem času petal, kar najbolj važno. Steber pri vratih so nadomestili šele potem, ko je bila umorjena mrs. Sands in ko je bil izginil moj rednik."

"Da," je rekel mirno Connors. "Jaz sem pač videl, ko sem vstopil, stebri pri vratih, ter opazil tudi ostanke okvirja in pa zmešan klobčič žice v zaboji, ki se nahaja v prostoru, iz katerega smo ravnokar prišli. Kaj pa je to, gospod doktor?"

"Tega vam ne morem povedati, morda pa vedo posli," je odgovoril Sadler. "Jaz sem to tudi videl in sem si mislil, da je zlomljen obešalnik za obleke."

"Najbrže je tako, gospod doktor," je pritrdil Connors skoraj veselo. "Če bi nama zdaj še povedali, kje je ona žica, ki je bila ovita okoli puške, ko je prišla policija, in ali ste bili že v Perziji, tedaj je najin obisk končan."

Ustrašil sem se valed izpremembe, ki se je pojavila na Sadlerju. Kakor da bi ga pičil gad, se je okrenil ter pogledal tako ježno Connorsa, da sem vsak hip čakal, da se bo vrgel na njega. Ker pa je Connors popolnoma mirno gledal, se je polegla njegova jeza. Stresel se je, kakor da bi hotel zopet zbrati svojih pet čutov, je odgovoril z glasom, ki se je tresel, čeprav se je še toliko brzdal:

"Nikdar nisem bil v Perziji, gospod. Vprašanje je čudno in je tako malo v zvezi z vsem, s čemer se tu pečemo, da mislim, da me hočete le dražiti. Če pa je tako — postal je zopet smrtno blede in je komaj še brzdal svojo jezo, "tedaj vas pa resnično prosim, da odidete."

"To se mi zdi čudno," je odgovoril Connors hladnokrvno ter še vedno ostro gledal Sadlerja. "Jaz sam sem potoval po Perziji, in v študijski sobi sem opazil meni zelo dobro znano knjigo o potovanju po Orientu. To me je dovelo do vprašanja."

Trepalnice so se hitro dvigale in padale nad nemirnimi očmi.

"Potem prosim, da mi oprostite," je rekel mladi mož skoraj jecljaje. "Tega seveda nisem vedel."

"Tem bolj me je iznenadilo," je nadaljeval Connors mirnodušno, "da ste poslali mrs. Sands v študijsko sobo, da vam prinese ravno to knjigo."

Mladi mož je zakrčkal; tresel se je na vsem telesu in je grozeče vzdignil roko.

"To je nezmislno, neumno govorjenje," je vzkliknil, "toda zdaj vem, da ste prišli sem samo v to svrhu, da me žalite in dražite. To pač ne znači o sočutju," je nadaljeval ter se obrnil proti meni, "da pripeljete v času, ko sem tako zelo žalosten, človeka sem, ki me z blaznim sumničanjem muči z ozirom na slučaj, v katerega naj bi se tuji raje ne vmešavali. Svetujem vam, da ne pridete več sem; ta vrata so za vami zaprta!"

"Zelo čudno, da se je gospod doktor kar naenkrat tako zelo razjezil na naju," je pripomnil Connors proti meni, toda očividno z namenom, da še bolj razdraži mladega moža. "Pojdiva!"

"Ne po tem potu!" je zakrčkal Sadler proti mojemu prijatelju, ko je šel ta proti stranskim vratom. "Nimam navade, spremljati svojih obiskovalcev do izhoda, ki je namenjen za posle. Tu je pot."

Šel je za nama skozi hodnik proti hišnim durim ter prijel za kljuko.

"Še en trenutek, gospod doktor!" je vzkliknil Connors ter zamahnil z roko, kakor da bi se kar naenkrat spomnil nečesa, kar je prej pozabil. "Vi ste poročeni, je-li ne?"

Doktor Sadler je to zanikal s stisnjenimi zobmi ter natihoma zaklel.

"Ah!" je rekel Connors, ter se ustavil na zgornji stopnici pred durmi. "Zdaj slutim žalostno resnico, vi ste vdovec!"

(Dalje prihodnjič.)

mavrica ga je delila. Tu sonce in zarja in gnenj, tam mračno in osorno zagrnjeno nebo.

"Stara mati so dejali, če bi šel po golih kolenih do mavrice, bi dobil tam tri vreče cekinov in polno glavo uši. Ali boš sama gledala na ovce? Kar šel bi!"

"Saj res, ti greš, med tem pa mavrica izgine. Kaj pa potem?" Pogledala ga je zelo modro in pokimala z glavo. Oba sta se zamislila.

"E, pa rajši ne grem! Saj cekinov je dovolj tudi na Gradišču, samo v zemlji so zakopani. Naš hlapec je videl oni dan grajsko gospodično, ki je sušila na rjuhah cekine. Tam jo je videl, pogled, kjer je tista stara groblja in macesen zraven nje. Zelo je bila lepa, srebrne šolnice je imela in židano kočmajko, namesto gumbov pa tolarje. Sem in tja je hodila, in lasje so ji plaval po hrbtu. Vsa je bila zagrnjena vanje kot v zlato prejo. In jokala je, tako žalostno je jokala, da je tisti-le macesen začel šumeti. Tolažil jo je, in solze so mu kapale od vej. Hlapec se je pa sklonil k rjuhi in vse žepi so se nasul s cekini, ko je gospodična zavila okoli groblje. A nato ga pogleda, in zlato se kar pogrezne v zemljo, in kjer je stala gospodična, je izginila črna kača med skale. Hlapec je pa imel v žepih mesto cekinov same smeti."

Tončka je sklenila roke in se tesneje stisnila k Andrejku.

"Saj bi vendar hlapec gospodični ne smel vzeti cekinov, ko je bila tako žalostna. Ali je šel k izpovedi?" "Ne vem. Zato ga je pa še tisto noč strašilo. Nekaj je jokalo na našem vrtu, in ko je pogledal, je videl belo ženo. Tako je bila visoka, da je segala do zvezd."

"Do zvezd!" Tončka se ozre na nebo in se začudi.

"Kje je pa mavrica? Glej, nikjer je ni več!"

Oba sta gledala na nebo, ki je bilo že vse prazno. Gosta štrana je padla na zemljo, pisane ceste po visokem oboku ni bilo, in sonce se je skrivalo za blestečimi oblaki.

"No, kam je neki šla! Pa kako, da noben angel ne pade na zemljo?" Jaz bi ga tako rada srečala.

"Kako si čudna! Angeli hodijo okoli samo po noči. Naš hlapec —"

Andrejko ni mogel izgovoriti, zakaj v tistem trenutku se je na vso moč ustrašil.

"Kje so pa ovce?"

Ostrmela je tudi Tončka. Iskala sta jih z očmi, ali ni jih bilo nikjer, kakor da jih je vrana pojedla.

"Ti, če jih je vzela grajska gospodična?" Tončka je pomenljivo majala z glavo in njene oči so nekaj očitale Andrejku. "Zakaj je pa vaš hlapec tako hudoben?"

"Eh, saj vem, za gobami so šle! Počakaj me tukaj, takoj jih dobim. Tam gori so v grmovju kakor zadnjice. Poslušaj, ali ni zavekala belka?"

Andrejko je odhitel po planici in po griču, ali komaj se je skrill za smrečjem, že je planila Tončka za njim:

"Počakaj, mene je strah! Kača je pogledala iz skal!" Silno je zaihtela in vsa preplašena zletela za Andrejkom. Lezla je po griču in zavila okoli roba, a na drugi strani je klical Andrejko:

"Ne hodi za menoj, tu je trnje!"

"Andrejko, Andrejko!" je jokal njen glas in se izgubljal v gori.

"Belka, belka!" je vabil pastirček. "Sol, sol, mrkač!"

Tanek jok je odmeval po gozdu, a za čas je vse utihnilo. Kar zacinglja zvonček v grmovju, in beloruno jagnje prikače po griču, za njim se je gnala ovca, in v trenutku je bil ves grič pobeljen. Vsa čreda se je valila proti planici okoli Gradišča, in sredi nje je sopol Andrejko. Ustavil se je na planoti in zaklical:

"Tončka!"

Nihče ni odgovoril. Klical jo je dolgo časa, a nazadnje je legel v travo. Zelo je bil upchan in po nogah so se mu vile rdeče praske. Ležal je in čakal. Truden je bil, loteval se ga je spalnec, da so se mu same zapirale oči. Andrejko ni hotel zaspali, zakaj bal se je za Tončko, če bi se izgubila v gor in tudi ovce bi šle lahko zopet za gobami.

"No, kam je neki šla! Pa kako, da noben angel ne pade na zemljo?"

"Tončka, Tončka," so ponavljale njegove ustne. "Kje pa si, pridi k meni, saj si moja!"

Naenkrat zasliši za seboj stransko grmenje, potegnila je ostru sapa, grmovje okoli njega se je začelo viti in trepetati in drevesa v gori so se zašibila. Hkrati zasliši lomastenje in rožljanje v skalah, Andrejko se ozre in ves onemi.

Za njegovim hrbtom je stala veličanska kača. Neznano je bila dolga in vsa črna, glavo je nosila visoko pokoncu in vrhu nje je sijala srebrna krona. Andrejko je trepetal in hotel zbežati, ali od strahu se ni mogel ganiti. Kača se privlači prav tik njega, vzpne se še višje in izpregovori:

"Ne boj se me, Andrejko, jaz nisem kača, ampak zakleta grajska gospodična. In ti si izvoljen, da me rešiš, kar ti bode v veliko srečo. Ko boš velik, potrkam ponoči na tvoje okno in te pokličem. Takrat moraš vstati nemudoma in iti z menoj na Gradišče. Planila bom proti tebi, a ti boš srčen, udari me z leskovo šibo, in rešena bom. Pri prici se izprememim v grajsko gospodično, mlado in zalo, kakor je še nisi videl. Iz razvalin bo vzrastel krasen grad, in izprehajala se bova po dvoranih in se radovala. Z zlatimi lasmi te bom zagrinjala, z belimi rokami objemala in z rožnimi ustnami poljubljala. Neizmerno bogastvo bo tvoje, polne kadi suhega zlata bodo shranjene v kletih, in okoli gradu bodo zorela rajska jabolka. Ali ostati moraš nedolžen in zvest meni, ker jaz sem tvoja nevesta; druge deklice ne smeš poljubiti. Ako se oženiš z drugo, ostanem zakleta še tristo let. Čakaj name in me ne pozabi, drugače ti gorje!"

Andrejko je drhtel po vsem telesu in od groze ni mogel dihati, ko je slišal strašno kačo govoriti s človeškim glasom. Visoko se je vzpenjala nad njim in njene oči so krožile in se bliskale kot žareči krogli, srebrna krona na glavi pa se ji je blestela in gorela z belim plamenom. Vse dolgo telo se ji je vilo in valilo v kolobarjih, z repom je rožljala po skalah, da so se kresale iskre. Iznova je zagrmelo v zemlji in kakor bi trenil, je izginila kača. Pred njim pa je stala Tončka in ga jokaje klicala. Sklonila se je k njemu, z rokami pa je objela okoli vratu, in njene solze so močile njegove lase. Sklonil se je napol pokoncu in se plašno oziral naokoli, a videl ni drugega, kakor svojo beločredo, ki se je stiskala k njemu in Tončki. Belka je stala pred njim in mu lizala okrvavljene noge, jagnje z zvončkom mu je leglo v naročje.

"Andrejko moj, kmalu bi se izgubila. V gori me je nekaj klicalo, šla sem za glasom in na nabo propada je stala bela žena, me vabila k sebi. Andrejko, ko se bojim!"

"Tončka, ali si slišala!"

"Mene je strah, Andrejko! S te imam rada! Zakaj gledaš tako strmo, glej, jaz sem pri tebi. Nič več se ne bojim bele žene, saj si ti pri meni, Andrejko!"

"Tončka, ali si videla kačo, veliko kačo, ki je imela srebrno krono?"

"Nisem. Ali si jo ti videl?"

Močnejše se ga je oklenila in vsa je lica, vsa gorela in solzna, pritisnila k njegovim. Poslušala je verno in z obema ročicama objemala njegovo glavo.

"Kakšna kača je bila! Dolga kot žrd in vsa črna, pasjo glavo je imela, namesto oči je imela gorelo žareče oglje, na čelu pa sijala krona. Rekla je, da me ram biti njen."

"Andrejko, in ti si ji obljubil?"

"Obljubil nisem, ali gledala je tako strašno, in zdaj hoče biti moja nevesta."

"Kača naj bo tvoja nevesta! Ali nisi že meni obljubil, da me boš?" In da se popeljeva v cerkev, kakor Rožmanov Francec, z našo Metko? Andrejko, ali nisi moj?"

"Če bo kača pozabila. Veš, srebrno krono je imela in rekla, da je grajska gospodična."

"Grajska gospodična! Ali ti sta, ki je zakleta in ki je zlato sušila?"

"Seveda je tista! Naš hlapec jo je hotel okraati in zdaj je prišla pome!"

"Poglej, saj je ni več! Zdaj lahko moj!"

(Dalje prihodnjič.)

Najzanimljiveše dnevene lavske vesti so v dnevniku "Pisni svetli." Ali jih čitate vsak dan?

Dve nevesti

Spisal C. Golar

I.

Zrinjčev Andrejko in Mirtova Tončka sta pasla na Gradišču. Belo-kodrasta čreda ovc in jagnjet, ki jih je vodil zvitrog ovčen, je bila razkropljena po rahlo napeti planici in po okroglem holmcu, trgala in hrustala je travo ter pisano spomladno evetje, s katerim se je nakitil in ozaljšal hrib in dol, gora in polje. Po temni in sočni zelenjavi, po rdečih in modrih cvetovih, ki so kot oči gledali iz zemlje, se je razposajeno polgravalno par rumenih metuljev, iz smrečja se klical kos. Hrib se je spuščal s treh strani v dolino, in prav na robu so se krusili in drobili razpadli ostanke starega gradu. Zidovje je bilo vse zrušeno in razvaljeno po zemlji, bilo je samo še kamenje, zvrhano v pusto grobljo, prerastlo in zakrito z bohotnim bršljanom in srobotom, zavitim in zapletenim po skalah.

Pastir je bil nekaj starejši od pastirice, a bila sta oba še napol otroka, bosa in z dolgimi leskovimi šibami v rokah, s katerimi sta švigala po zraku. Andrejko

je imel na glavi okrogel, zelenkast klobuček, in polno petelinčevega perja za trakom, v lica je bil bledkast in z neko resno, trpko črto okoli ust. Zelo tenak je bil in na pogled se vsi oči deklice, ki je gledala z živimi, rjavimi očmi razposajeno in veselo in imela zdrava rdeča lica, kakor bi gorela roža na vsaki strani obraza. Zavita je bila z veliko, kockasto ruto od vratu do pasa, da ji ni mogel do živga pomladni veter, njeno krilce je bilo kratko in je segalo komaj do kolena. Stala sta drug poleg drugega in se razgledavala naokoli, po beli čredi in vaseh v dolini, po temni gori in nestanovitnem nebu.

"Poglej, Tončka," je zaklical Andrejko, "mavrica vodo pije! Joj, to je visoka, ali si še videla tako lepo? Rdeča, zelena, plava —"

"Kje, Andrejko? Aaa tam! Saj res! Zlata, rdeča, plava —"

Ali ne pije Sore? Kaj ne, če grem k Kodelskemu mostu, pa jo lahko primem z rokami in po njej splezam gor na sredo nebes. Med angele bi se pomešal, ki hodijo s kangelcami po mavrici."

"Ali bi ne vzel mene s seboj? Za suknjico bi se te prijala, pa bi šla skupaj. A če bi naju an-

geli ne marali? Morda je kakšen hudoben vmes, in tisti bi naju vrgel z mavrice. Ali misliš, da bi naju ne?"

"Ne vem! Jaz sem enega že videl. Belo srajčko je imel in zlate prste, pa perotnice kot naši golobi. Po nebesih je letal in lovil zvezde. Polno naročje jih je imel."

"Zakaj pa nisi meni povedal?"

"Saj sem mislil, pa sem se prej zasmejal, in zato mi je angel tako ježno zažugal s prstom in zaglal zvezdo vame. V nos mi je priletela, da me je zapeklo, pa naglo odskoči, ko sem jo hotel prijeti, in zletel spet na nebo."

Tončka je strmela in gledala v mavrico, lepo pisano in silno visoko. Stala je pri Sori in se vzpenjala čez vse obzorje, nad poljem in gozdi, in tam pod gorami, ki so bile vse v zlati megli, se je izgubljala. Nebo na izhodu so zakrivali črni oblaki, in od njih se je zgrinjala proti zemlji gosta štrana. Vse je bilo zavito s temnimi zagrinjalom, in nad mavrico so se kopičile pepelnate mreže, ali na drugi strani, proti polnočnemu in zapadu, se je bleščalo sonce globoko izza plamenecih grmad. Popoldansko nebo je gorelo z ogromnim svetložarečim in škrlatnim plamenom, in

"...help me win My Victory"

Franklin D. Roosevelt

**FIGHT
INFANTILE
PARALYSIS**

The Celebration of the President's Birthday

THE NATIONAL FOUNDATION FOR INFANTILE PARALYSIS